

El curs Màster de gestió empresarial per a la indústria farmacèutica. Una experiència pionera

Josep Maria SUÑÉ NEGRE¹, Miquel YLLA-CATALÀ GENÍS²

- 1- Departament de Farmàcia i Tecnologia Farmacèutica, i Físicoquímica. Facultat de Farmàcia i Ciències de l'Alimentació. Universitat de Barcelona.
- 2- Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. Societat Catalana d'Història de la Farmàcia

Resum

Es presenta el curs Màster de Gestió Empresarial per a la Indústria Farmacèutica i Afins com a experiència pionera d'estudis de gestió a la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona. Aquest ensenyament de màster s'ha impartit des del curs 1988-1989 fins al darrer 2013-2015. Es fa un repàs dels seus programes i principals intervencions.

Paraules Clau

Màster Universitari, Facultat de Farmàcia, Universitat de Barcelona, gestió empresarial per a la indústria farmacèutica.

Abstract

The Master's Degree in Business Management for the Pharmaceutical and Related Industries is presented as a pioneering experience in management studies at the Faculty of Pharmacy of the Universitat de Barcelona. Master's teaching that has been taught since the 1988-1989 academic year until the end of 2013 -2015. A review of its programs and major interventions is carried out.

Key Words

University Master, Faculty of Pharmacy, Universitat de Barcelona, business management for the pharmaceutical industry.

La gènesi del projecte

El curs 1988 – 1989 tres estaments: El col·legi de Farmacèutics de Barcelona, la Secció catalana de l'Associació Espanyola de Farmacèutics de la Indústria (AEFI), i el Departament de Farmàcia de la Facultat de Farmàcia de la Universitat de Barcelona es varen unir per iniciar una experiència en l'àmbit formatiu del farmacèutic industrial amb la convocatòria d'un curs Màster de gestió empresarial. L'experiència era pionera ja que en aquell moment no hi havia a la Universitat espanyola, i per tant tampoc en les Facultats de Farmàcia, una oferta que trenqués els esquemes clàssics de la matèries formatives de cadascuna de les disciplines, endinçant-se en aspectes pràctics que ajudessin a l'activitat professional en els seus vessants de comportament on intervenien matèries i ensenyaments que semblaven reservats a altres àmbits però que feien molta falta en la feina del dia a dia dels farmacèutics que treballen a la indústria. El Màster començà dient-se de Gestió Empresarial per a la Indústria Farmacèutica, per passar, al cap d'alguns anys, a dir-se de Gestió Empresarial per a la Indústria Farmacèutica i Afins, mot que esdevingué referent en posteriors ensenyaments, formacions acadèmiques i titulacions. Si bé inicialment tenia una durada d'un únic curs acadèmic, el segon any ja es va considerar la necessitat de que tingués una durada de dos cursos acadèmics (dos anys) per tal de donar tota la formació necessària per assolir els objectius que es volien.

El programa formatiu

La confecció d'un programa atractiu i la presència d'un professorat escollit amb membres que tenien experiència industrial i altres procedents d'àrees específiques en els camps de la gestió i de la formació en aspectes pràctics, varen convertir en un èxit el curs amb un alumnat no molt nombrós però si molt interessat en progressar en els temes que s'oferien. Si ens atenem als primers cursos que van del seu origen a l'any 2003, es a dir els dotze primers anys que són els que varen conformar l'estil i el contingut lectiu del Màster trobarem que el nombre d'alumnes fou variable segons les promocions mantenint-se entre setze i vint-i-quatre alumnes. La col·laboració de diferents laboratoris de la Indústria Farmacèutica fou notable i propicià la realització d'estades dels alumnes en les seves instal·lacions adquirint una experiència que trobem en l'origen dels treballs de cloenda dels seus estudis. Cal remarcar que la solidaritat entre les diferents promo-

cions i el manteniment de contactes entre els diferents alumnes va propiciar l'any 1991 la creació de l'Associació d'Antics Alumnes del Màster.

Un índex de la qualitat d'aquets estudis i del nivell del seu contingut lectiu ens la poden donar les conferències d'inauguració i de cloenda de cada curs que varen exposar diferents personalitats del moment i que varen marcar aquests primers anys la seva trajectòria.

1988-1989

“El desarrollo de las capacidades directivas”. Salvador Andrés Tarazona, Enginyer industrial.

1989-1990

“La Industria Farmacéutica Española y su integración en la C.E.E.” Francesc Taxonera Roca, Dr. en Farmàcia. Acadèmic. Director General Ferrer Internacional.

“La competitivitat a l'empresa en la dècada dels noranta” Antoni Subirà Dr. Enginyer industrial. Conseller d'Indústria de la Generalitat de Catalunya.

1990 -1991

“Màstere Management de l'industrie pharmaceutique” Sylvette Huichard, Dr. en Farmàcia. Diplomada en dret. Directora del Màster de l'Escola de Comerç de Dijon.

“El futuro de la Sanidad “ Ernest Lluch. Dr. Ciències Econòmiques. Rector de la Universitat Menéndez y Pelayo. Ministre de Sanitat i Consum (1982-1986).

1991-1992

“La Industria Farmacéutica en España. Necesidades y Alternativas” Antoni Vila Casas. Dr. en Farmàcia. President de Farmaindustria i de Prodesfarma.

“Industria y Gestión integrada” Rafael Foguet i Ambrós. Químic. President de Farmaindustria i del Grup Ferrer.

1992-1993

“La crisis en la política sanitaria: actitud empresarial” Juan Manuel Reol Tejada. Dr. en Farmàcia. Acadèmic. Director Assumptes Tècnics de Farmaindustria.

“La competitividad en la industria después del tratado de Maastrich” Joan Majó Cruzate. Dr, Enginyer Industrial. Ministre de Indústria.

1993-1994

“La Industria Farmacéutica en Europa. Analisis del sector” Joan Uriach Marsal. Dr. en Farmàcia. Acadèmic. President del Consell Social de la UAB i del Grup Uriach.

“ De la estrategia a la investigación farmacèutica” Jordi Gallardo Ballart Dr. Enginyer industrial. President de Farmaindustria. Acadèmic. Conseller delegat de Laboratorios Almirall.

1994-1995

“El medi ambient, un nou factor clau en la gestió empresarial” Albert Vilalta. Dr. Enginyer de Camins. Conseller de Medi Ambient de la Generalitat de Catalunya.

“La necessitat de gestionar el canvi del sector farmacèutic industrial” Eugeni Sedano Monasterio. Dr. en Farmàcia. Cap de gestió Farmacèutica Departament de Salut.

1995-1996

“La política en la Gestió empresarial” Miquel Roca Junyent. Advocat. Professor de Dret Constitucional. President del grup municipal de CiU.

“La evolución de la investigación Farmaceutica en España” Josep Esteve Soler. Dr. en Farmàcia. Acadèmic de Medicina i Farmàcia, President de Laboratoris Esteve.

1996-1997

“Administració Catalana. Nous reptes de Gestió” Xavier Trias i Vidal de Llobatera. Dr en Medicina. Conseller de Presidència de la Generalitat de Catalunya.

“La Indústria Farmacèutica entre la singularitat i l’eficàcia” Miquel Ylla-Català Genís. Dr. en Farmàcia. Acadèmic. President de AEFI.

1997-1998

“Medicaments o mercaderies?” Tomàs Vilarroya Ponsireras. Farmacèutic. Acadèmic. Conseller de Bristol-Myers Squibb.

“Universitat i Gestió” Enric I. Canela i Campos. Dr. en Química. Vicerector de la Universitat de Barcelona. Catedràtic de Bioquímica. President de Universitat i Recerca.

1998-1999

“Qualitat. Directives per la seva gestió al medicament”. Eduard Albors i Yoldi. Dr. en Farmàcia. Acadèmic. Gerent i Director Laboratoris Lacer.

“La formació universitària per l’empresa en la societat de la informació” Miquel Martínez Martín. Dr. en Filosofia i Ciències de la Educació. Catedràtic. Vicerector de Docència Universitat de Barcelona.

1999-2000

“ Perspectivas y retos de la Industria Farmacéutica” Francesc Donada Bertomeu. Dr. en Farmàcia. Director Tècnic de Bayer S.A.

“La cultura de la Qualitat a la Universitat” Josep Boatella Riera. Dr. en Farmàcia. Catedràtic de Bromatologia. Acadèmic.

2000-2001

“La Industria de la Alimentació. Característiques i peculiaritats” Josep M. Ventura Ferrero. Dr. en Farmàcia. Acadèmic. Vice-president del Consell Social de la UAB. Conseller de Laboratoris Ordesa i Nutrexpa.

“Tecnologia i Qualitat del Medicament” Josep Cemeli Pons. Dr. en Farmàcia. Catedràtic. Acadèmic. Director del Departament de Farmàcia i Tecnologia Farmacèutica, Universitat de Barcelona.

2001-2002

“Un marco de estabilidad para el sector farmacéutico” Jesús Acebillo Marín. Dr. en Medicina. President de Farmaindustria i del Grup Novartis a España.

Com es pot veure, la implicació dels estaments polítics i industrials del moment fou àmplia, on destaquen les intervencions dels Presidents de Farmaindustria, càrrec de curta durada, circumstància que justifica el nombre de participants amb idèntica responsabilitat.

Evolució i nou desenvolupament

A partir d’aquest moment el curs va ampliar el seu nom com a “Màster de Gestió empresarial per la Industria Farmacèutica i afins” amb la intenció de captar més alumnat, en especial dels àmbits de la Alimentació i la Cosmètica, lloc on estan prestant els seus serveis molts farmacèutics.

També cal consignar que determinats canvis en les juntes de l'AEFI varen allunyar aquesta Associació de la preocupació i de les seves responsabilitats en el curs que va anar quedant cada com més dins l'àmbit del Departament de Farmàcia de la Facultat.

A partir del curs 2001-2002, amb l'entrada al segle XXI, el Màster fou dissenyat de nou per tal d'actualitzar-lo en funció dels avenços de la tècnica i de la ciència a tots nivells. Es varen considerar tots aquells aspectes que una formació post-graduada exigia en els nous temps, establint-se les competències i objectius d'aprenentatge d'una forma rigorosa i sistematitzada, de la següent manera:

Competències específiques:

Saber avaluar i garantir la qualitat dels medicaments i preparats farmacèutics de tot tipus (productes sanitaris, cosmètics, fitoteràpics, biotecnològics, etc.) des del seu disseny i formulació fins a la fabricació i distribució.

Dissenyar i estructurar un Pla de Màrqueting Farmacèutic, tot gestionant una cartera de productes dins dels diferents segments del mercat tenint en compte les característiques legals pròpies de l'entorn sanitari.

Saber confeccionar un document de registre d'un medicament, producte sanitari, cosmètic o producte farmacèutic en general. Resoldre les situacions que es plantegen en el Departament de Registres d'una companyia farmacèutica.

Dissenyar i confeccionar un Pla Mestre de Validació i un Sistema de Qualitat Total en un entorn GMPs. Conèixer, aplicar i determinar els processos de la Gestió de la Qualitat en la Empresa Farmacèutica.

Saber implantar els sistemes necessaris per la qualitat total del medicament: NCF-GMP, BPL-GLP, BPC-GCP, validacions, revalidacions, auto inspeccions, etc.

Competències transversals:

Saber definir i estructurar conceptes com la imatge d'empresa, la comunicació efectiva, l'orientació a resultats, el lideratge, habilitats directives, direcció de projectes, gestió del temps, motivació d'equips dins de l'àmbit de la indústria farmacèutica i afins.

Gestionar departaments funcionals i tècnics de l'empresa farmacèutica i afins (logística, investigació, màrqueting, registres, patents, producció, control de qualitat, garantia de qualitat).

Gestionar equips de persones i llocs de treball.

Quantificar, gestionar i optimitzar recursos (comptabilitat, inversions, finances, costos, micro i macroeconomia).

Tenir capacitat de treball individual i en equip per al desenvolupament de projectes tant experimentals com bibliogràfics. Redacció i presentació en públic del projectes.

Capacitat de presa de decisions, d'adaptació a noves situacions, de cerca de recursos i d'informació, tot sabent gestionar el derivat de cada cas.

Objectius d'aprenentatge

Assolir uns coneixements i una formació avançada sobre tot allò que pertoca a l'empresa farmacèutica i afí. D'aquesta manera, es pretén com a objectiu principal l'adquisició dels coneixements, actituds i aptituds necessàries i suficients per a desenvolupar l'activitat com a tècnic superior en la indústria farmacèutica i afí, no tan sols assolint la formació tècnica adient si no també assolint la formació de gestió, management, lideratge, econòmica i directiva.

Aquest objectiu principal es pretén fer-lo realitat assolint un seguit d'objectius secundaris, com ara els següents:

Aprendre els conceptes bàsics del Màrqueting general i del Màrqueting Farmacèutic.

Aprendre la legislació farmacèutica relacionada amb el registre del medicament i dels productes farmacèutics en general.

Aprendre les normes de qualitat aplicables a la indústria farmacèutica i afí i conèixer com gestionar-les.

Aprendre i adquirir la capacitat d'interpretar i analitzar la situació econòmica-financera de l'empresa.

Conèixer l'estructura de les organitzacions i com es gestionen.

Aprendre les eines per a saber liderar un projecte i un equip de persones.

Conèixer les eines pel desenvolupament de la funció directiva.

Aprendre les tècniques de l'estratègia organitzativa empresarial aplicada a la indústria farmacèutica i afí.

Adquirir el coneixement tant teòric com pràctic de les tècniques de gestió dels recursos humans a la indústria farmacèutica i afí.

Aprendre les tècniques i recursos propis de la Direcció de Producció i Operacions, tan pel que fa al punt de vista estratègic com al punt de vista operatiu.

Organització acadèmica

Llevat del primer any, el Màster s'organitzà en dos cursos acadèmics, desenvolupant-se tot un seguit d'assignatures tècniques, científiques i de gestió que pretenien assolir tot el ventall de coneixements i de competències necessàries per desenvolupar de la forma més global possible a la indústria farmacèutica i afí. Aquestes assignatures foren les següents a la darrera promoció 2013-2015:

Primer any: Màrqueting general, Màrqueting farmacèutic, Processos de selecció de personal, Recerca, Patents i llicències, Registres, Garantia de Qualitat, Normes de Correcta Fabricació, Validacions, Comptabilitat, Lideratge, Introducció a l'organització d'empreses, Aspectes generals de direcció.

Segon any: Recursos Humans, Economia, Disseny de sistemes productius, Logística i distribució, Gestió i planificació estratègiques, Creació d'empreses, Anàlisi financera i inversions, Costos i aspectes fiscals. En aquest segon any, es desenvolupava el Treball de Fi de Màster que, en acabat, era presentat i defensat davant d'un tribunal format per 5 membres, professors del Màster i representants de la indústria farmacèutica i afí.

L'èxit del Màster plantejat va fer que tingués una llarga durada: 25 anys (primer curs 1988-89 i darrer curs 2013-15), d'on sortiren 25 promocions amb una formació dels aspectes de gestió empresarial necessaris pel desenvolupament integral dels aspectes tècnics i científics, tot plantejant una visió global de l'empresa farmacèutica i afí.